

ТИББИЁТ ОТМЛАРИДА ЛОЙИҲАВИЙ ЎҚИТИШ ТЕХНОЛОГИЯСИНИНГ САМАРАДОРЛИК МАСАЛАЛАРИ

**Шойимова Шохиста Санакуловна,
Хаитов Қахрамон Нажмиддинович,
Рахматуллаев Акмал Абадбекович**

Тошкент педиатрия тиббиёт институти. Ўзбекистон, Тошкент ш.

Аннотация. Мазкур мақолада тиббий таълимда лойиҳавий ўқитиш технологиясидан фойдаланиш бўлажак мутахассиснинг шахсий хусусиятлари ва касбий компетентциянинг ривожланишига самарали таъсир кўрсатиши баён этилган. Шунингдек, лойиҳа усулининг мазмуни, лойиҳалаш, лойиҳа босқичлари, лойиҳавий ўқитиш технологиясининг тиббий таълимда қўлланилиши баён этилган.

Калит сўзлар: тиббий таълим, талаба шахси, ўқитувчи, лойиҳа усули, ўқитиш технологияси, лойиҳалаш, лойиҳа мазмуни, лойиҳа босқичлари.

ВОПРОСЫ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОЕКТНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ В МЕДВУЗАХ

**Шойимова Шохиста Санакуловна,
Хаитов Кахрамон Нажмиддинович,
Рахматуллаев Акмал Абадбекович**

*Начало формы, Ташкентский педиатрический медицинский институт
Узбекистан, г. Ташкент*

Аннотация. В данной статье рассматривается как использование проектной технологии обучения в медицинском образовании эффективно влияет на развитие личностных особенностей и профессиональных компетенций будущего специалиста. Также описывается содержание метода проекта, проектирование, этапы проекта, использование технологии обучения проекта в медицинском образовании.

Ключевые слова: медицинское образование, личность студента, преподаватель, метод проекта, технология обучения, проектирование, содержание проекта, этапы проекта.

ISSUES OF THE EFFECTIVENESS OF PROJECT EDUCATION TECHNOLOGIES IN MEDICAL UNIVERSITIES

**Shoyimova Shokhista Sanakulovna,
Khaitov Kakhramon Nazhmiddinovich,
Rakhmatullaev Akmal Abadbekovich**

Tashkent Pediatric Medical Institute. Uzbekistan, Tashkent

Annotation. *This article examines how the use of project-based training technology in medical education effectively affects the development of personal characteristics and professional competencies of a future specialist. It also describes the content of the project method, design, project stages, and the use of project training technology in medical education.*

Keywords: *medical education, student identity, teacher, project method, training technology, design, project content, project stages.*

КИРИШ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сонли “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги фармони қабул қилинишидан мақсад олий таълимни тизимли ислоҳ қилишнинг устувор йўналишларини белгилаш, замонавий билим ва юксак маънавий-ахлоқий ғазилатларга эга, мустақил фикрлайдиган юқори малакали кадрлар тайёрлаш жараёнини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш, олий таълимни модернизация қилиш, илғор таълим технологияларига асосланган ҳолда ижтимоий соҳа ва иқтисодиёт тармоқларини ривожлантиришдан иборатдир.

Давлатимизнинг ривожланган мамлакатлар қаторидан ўрин олишида замон билан ҳамқадам, етук мутахассислар, рақобатбардош янги авлод кадрларига эҳтиёжи баланд. Бунда бўлажак мутахассисларни касбга тайёрлаш таълими, илғор технологияларни қўллаган ҳолда уларни ўқитиш ва тарбиялаш, ривожланган давлатлар таълим тажрибасидан фойдаланиш алоҳида муҳим ўрин тутди.

ИШНИНГ МАҚСАДИ

Адабиётлар билан ишлаш, манбаларни ўрганиш ва маълумотлар таҳлили орқали тиббий таълимда лойиҳавий ўқитиш технологиясидан фойдаланиш масалаларини ёритишдан иборат.

Қўлланилган усуллар

Адабиётлар билан ишлаш ва назарий таҳлил.

ОЛИНГАН НАТИЖАЛАР МУҲОКАМАСИ

Олий тиббий таълимнинг долзарб ва устувор усулларида бири талабаларга танқидий фикрлашни ривожлантириш, илмий тадқиқотлар траекториясини мустақил равишда қуриш, маълумот манбалари билан ишлаш, билишга оид ва амалий муаммоларни ҳал қилишда эмпирик усуллардан фойдаланиш имконини берадиган лойиҳа усули ҳисобланади. Шунингдек, лойиҳа усули жараёни тўғри ташкил этиш орқали талабанинг нутқий, коммуникатив, ҳаттоки етакчилик қобилиятини ривожлантиради [12].

Лойиҳалаш методи таълим технологиясининг муҳим бўғинига айланмоқда. Бу метод таълим олувчиларга ҳаёт тарзига мослашиш, мустақил, ижодий фикрлаш кўникмаларини ҳосил қилишга ёрдам беради.

Лойиҳалаш (лот. “projectus”, ингл. “project” – олға ташланган фикр, ғоя, образ, асос, режа)– келажакда амалга ошириладиган ишларни режалаштириш бўлиб, лойиҳа маълум бир ҳисоб-китоб, чизма ва бошқаларга асосланган ҳолда тавсифлаш, баён қилиш шаклида мужассамлашган ғоя, фикрнинг ифодасидир. У билдирилган фикрнинг моҳиятини ва уни амалга ошириш имкониятларини тўла очиқ беради.

Лойиҳалаш методи таълим жараёнининг муҳим жиҳатларидан бири бўлиб, ўқитувчига талабалар билан индивидуал ишлаш имконини беради. Ўқитувчи дарс вақтидан унумли фойдаланиб, талабаларнинг индивидуал психологик хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда улар билан яқка тартибда ишлайди. Бунда уларнинг касбий мутахассислик фанларини чуқурроқ эгаллашларига кенгроқ йўл очиб берилади. Лойиҳалаш ишларини ташкил этишда дидактик вазифанинг қўлланилиши ва уни ҳал этиш муаммолари кўриб чиқилади.

Лойиҳалаш методи таълим олувчиларни қуйидагиларга:

- фаннинг турли соҳаларидаги билимларни бир бутун ҳолга келтириб, муаммоларни топиш ва ечиш, ахборотлар оқимида мўлжал олиш;
- фаолиятни танлаш ҳуқуқидан фойдаланиб, турли тахмин, ғоялами илгари суриш, тадқиқот ўтказиш, таҳлил қилиш иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқлигини аниқлаш;

- ўз фаолияти натижасига масъул бўлиш, мустақил қарор қабул қилиш, ютуқлар ва камчиликларни аниқлаш, унинг сабабларини қидириш, хатоларни топиш ва тўғрилаш;

- турли ечим, таклифларнинг натижаларини илмий тахмин қилиш (прогноزلаш);

- жамоада ишлаш, турли нуқтаи назар, фикрларнинг муҳокамасида қатнашишга рағбатлантиради [15], [21].

Тиббиёт мутахассисликлари бўйича лойиҳаларни ўқитиш методикаси биринчи марта Америкада XX асрнинг олтинчи йилларида қўлланилган. 1975 йилда лойиҳавий ўқитиш тушунчаси ўқитиш методикаси сифатида А.Морган томонидан “Олий ўқув юртларида лойиҳага йўналтирилган ўқитишнинг назарий жиҳатлари” мақоласида таклиф қилинган. А.Морган

лойиҳавий таълимни “фаолият сифатида белгилайди, натижада талабалар реал муаммоларни ҳал қилиш билан шуғулланадилар ва шу билан бирга ўқув жараёнини ташкил этиш учун муайян жавобгарликни ўз зиммаларига оладилар”, деб изоҳлайди. Лойиҳа усулида талабаларнинг маълум муаммоларга бўлган қизиқишини рағбатлантириш орқали уларнинг муайян билимга эга бўлиш, муаммоларни ҳал қилиш, амалда қўллаш қобилиятини шакллантирилиб, эгалланган билимлар, рефлексив (Жон Дьюи) ва танқидий фикрлаш ривожлантирилади. Муаммо фикрнинг мақсадини белгилайди ва мақсад тафаккур жараёнини бошқаради. Лойиҳага асосланган таълим – бу таълимга ваколатларга асосланган ёндашувни қўллаб-қувватлайдиган асосий таълим технологиясидир. Бак таълим Америка университети (Buck Institute for Education) таълимга лойиҳавий ёндошишга ихтисослашган ва унинг асосий принципи “амалиёт орқали ўрганиш”дир. Бундай таълим талабаларни саволга жавоб излашда муаммони ўрганишга ундайди.

Бак таълим университетида лойиҳавий машғулотларнинг асосий таркибий қисмлари қуйидагилардан иборат:

- таркибий (лойиҳанинг мавзуси талабаларни тайёрлаш йўналишига мос келиши керак);
- асосий ваколатларга эга бўлиш имконияти (ижодкорлик, коммуникативлик, муаммоли фикрлаш ва бошқалар);
- ўқув жараёнига жалб қилиш;
- очик савол ёки ҳал қилишни талаб қиладиган муаммонинг мавжудлиги;
- мустақил равишда маълумот излаш зарурияти;
- муаммони ҳал қилишда мустақиллик;
- лойиҳа натижаларининг доимий мониторинги;
- лойиҳа натижаларини жамоат ҳимояси.

Европадаги баъзи университетларда (University of applied sciences) лойиҳавий ўқитиш асосий таълим усули ҳисобланади. Амалий фанлар университетлари (University of applied sciences) классик университетлар сингари юқори касбий таълимни таъминласаларда, лекин таълим методологияси лойиҳавий ўқитиш услубига асосланган. Ушбу университетлар дипломлари инновацион ўқитиш усулидан оқилона фойдаланиш орқали талабаларнинг ижодий фикрлаши, индивидуал қобилиятлари, тадқиқотчилик кўникмалари, илмий интуиция ва тафаккурнинг чуқурлиги максимал ривожлантириши туфайли юқори баҳоланмоқда [16].

Лойиҳа тиббиётга оид фанларни ўрганишдаги муҳим аҳамияти шундаки, талабалар бирор бир касалликка ташҳис қўйиши, турли танловларда қатнашиш учун бир ташҳис доирасида лойиҳалар ишлаб чиқишни ўрганадилар. Назарий ва амалий машғулотларни қандай ташкил этишнинг технологик харитасини ишлаб чиқиш, яъни дарсни қандай ўтказишни муфассал режасини ишлаб чиқишни, умуман олганда, ўз фаолиятларини режалаштиришни ўрганадилар.

Тиббий таълимда мазкур методнинг қўйидаги ўзига хос хусусиятлари албатта ҳисобга олиш зарур: биринчидан, лойиҳалаш методини мавзулар, алоҳида предметлар бўйича қўллаш жуда қийин. Чунки, бир муаммонинг келиб чиқиш сабаблари ниҳоятда хилма-хил бўлиб, уларни бир фан доирасида ҳал қилиш мумкин эмас. Бунда асосан фанлар интеграциялавиға эришиш талаб қилинади. Иккинчидан, барча талабалар ҳам лойиҳа тайёрлаб, қўйилган муаммони еча олмайди. Учинчидан, бу метод ўқитувчидан чуқур билим, тажриба, ўз устида тинимсиз ишлаш, турли лойиҳаларда шахсан қатнашишни талаб қилади [6], [19], [20].

Ҳар бир лойиҳанинг марказида муаммо мавжуд бўлиб, у фаолият юритишга сабаб бўлади. Лойиҳанинг муаммоси уни ҳал қилишга қаратилган фаолиятнинг мотивини аниқлайди. Лойиҳа фаолиятининг мақсади муаммони ҳал қилиш усуллари излаш бўлса, унинг вазифаси муайян шароитларда мақсадга эришиш сифатида шакллантирилади. Ўқув лойиҳаси кўриниши қўйидагича [21]:

Лойиҳа муаммоси	“Нега?” (биз лойиҳа бажарамиз)	Муаммо долзарблиги
Лойиҳа мақсади	“Нимага?” (биз бунни бажарамиз)	Мақсадни аниқлаш
Лойиҳа вазифаси	“Қандай?” (биз амалга оширамиз)	Вазифаларни белгилаш
Метод ва усуллари	“Нимага эришамиз?” (муаммонинг ечими сифатида)	Усул, метод, режаларни танлаш
Натижа	“Нима учун?” (бу шахсан менга қанчалик муҳим)	Кутилаётган натижа

Лойиҳалаш методини қўллаш учун биринчи навбатда лойиҳалаш объектини аниқлаш лозим. Ҳар қандай масала, муаммо мавжудки, унинг ечими лойиҳанинг натижаси билан белгиланади. Бу ўтилаётган мавзу бўйича қўйилган савол ёки ечимини кутаётган долзарб масала бўлиши мумкин. Лойиҳа талабаларнинг ўз хоҳишлари, қизиқишларига кўра танлаган илмий изланишлари бўлиши мумкин ёки ўқитувчи таклиф қилиши мумкин. Ҳар иккала ҳолда ҳам талабалар зарур ахборотларни тўплашлари, уларни таҳлил қилишлари зарур. Таҳлил асосида қарор қабул қилиб, лойиҳа ишлаб чиқиш мақсади қўйилади ва кутилаётган натижа белгиланади.

Мақсад аниқлангач, лойиҳанинг мазмуни белгиланади:

1. Режа асосида амалга ошириш учун вазифалар белгиланади, яъни фаолият режаси ишлаб чиқилади, лойиҳанинг умумий тавсифи ойдинлашади, аниқ фаолиятга асос яратилади. Лойиҳани амалга ошириш учун тузилган режа аниқ бўлиши, ҳаддан ташқари мураккаб бўлмаслиги керак. Умумий режадан ташқари ҳафталик ва ойлик режалар тузиладики, унинг асосида талаба бажарадиган ишларни янада ойдинлаштиради.

2. Лойиҳа иштирокчилари белгиланади. Бунда лойиҳа қатнашчилари ўз қизиқишлари, дунёқараши билан бир-бирларига яқин талабалар бўлиб,

уларни лойиҳада қўйилган мақсад бирлаштиради. Кейинчалик бу гуруҳга бошқа иштирокчилар ҳам қўшилиши мумкин. Лекин улар ҳаддан ташқари кўпайиб кетмаслиги, лойиҳада ҳар бир қатнашувчининг бажарадиган вазифаси аниқ белгилаб қўйилиши зарур.

3. Лойиҳани амалга ошириш муддатлари белгиланади. Агарда у босқичларга бўлинса, унинг барча муддатлари билан кўрсатилади.

4. Лойиҳалаш ва уни амалга оширишнинг босқичлари:

1-босқич. Лойиҳани ишлаб чиқиш. Унда лойиҳани амалга ошириш шакллари ва воситалари, босқичма-босқич натижалари ҳам кўрсатилади.

2-босқич. Лойиҳада белгиланган вазифалар бажарилади. Бу босқичда талабалар мустақил равишда индивидуал ва гуруҳ бўйича қўйилган вазифаларни бажарадилар, материал ва ахборот тўплайдилар. Тўпланган маълумотларни муҳокама қиладилар, жадваллар, графиклар ишлаб чиқадиладар, намойиш этиладиган, иллюстратив материаллар тайёрлашади.

3-босқич. Лойиҳанинг барча қатнашчилари томонидан тайёрланган ишлар бир бутун қилиб бирлаштирилади. Аввал лойиҳанинг хомаки варианты ёзиб чиқилади. Сўнгра якуний вариант расмий талаблар асосида тайёрланади.

4-босқич. Лойиҳанинг сўнгги варианты экспертга, тақризга берилади. Бунда матн аниқ асосланган бўлиб, бажарилган ишларнинг мазмуни ва эришилган натижаларни гавдалантириши керак. Матнда, албатта, жадваллар, графиклар, чизма, дастурлар ва бошқа шунга ўхшаш материаллар бўлиши шарт. Бу босқич иккига бўлинади:

1-босқич. Иш тақризга берилади, Лойиҳага эксперт хулосаси олинади, ташқи тақриз натижасини эълон қилинганч, тугалланган ҳисобланади.

2-босқич. Лойиҳа тақдимоти. Тақдимот лойиҳада бажарилиши белгиланган мезонлар асосида ҳайъат ёки комиссия аъзолари томонидан баҳоланади. Ҳайъат аъзолари таркиби лойиҳа ишлаб чиқиладиганда аниқланади. Тайёрланган лойиҳани кўриб чиқиб, танланиб, сўнгра тайёрланган ҳисобот кўриб чиқилади.

Ҳайъат ишни баҳолаши учун баҳолаш мезонлари ишлаб чиқилади. Бу мезонлар муаммони ўрганиш даражаси, матни аниқ, тушунарли тарзда баён қилиниши, ўзига хослиги, расмийлаштириш сифати, кўргазмали, намойиш материалларидан фойдаланилгани, берилган таклифлар ва уларни муаммони ечишга ёрдам бериши ҳамда бошқа жиҳатларини мужассамлаштирилган бўлиши керак. Дарс жараёнида кичик гуруҳлар тайёрлаган лойиҳаларни ўқитувчи бошчилигида талабалардан тузилган ҳайъат баҳолаши мумкин.

Талабалар лойиҳа устида ишлаш жараёнида олган билимларидан, билиш жараёнида хизмат қиладиган амалий маслаҳатлардан фойдаланишса, мустақил таҳлилий фикр юритишга ўрганадилар. Уларда янги ғоялар топиш, ижодий фикрлашга, тўғри стратегия танлаш, аниқ масала, муаммоларни ечиш кўникмаси ҳосил бўлади. Бунда ўқитувчи уларнинг ишини кузатади, маслаҳатлар беради ва қўллаб-қувватлайди.

Лойиҳавий таълим технологияси асосида дарс жараёнини ташкил этишда ўқув гуруҳи ичида ишчи гуруҳлари тузилади. Улар ўзлаштириш даражаларига кўра уч ишчи гуруҳга бўлинади. Бунда кучли ишчи гуруҳлар мустақил шуғулланганда, ўқитувчи ўзлаштириши паст бўлган ўқувчилар билан машғулот ўтказиши учун кўпроқ вақт ажратилади.

Ишчи гуруҳлар иштирокчиларининг ўзлаштириш даражаси тахминан тенг бўлганида таълимда юқори натижага эришилади. Бундай гуруҳларни таълим олувчиларнинг ўзлари тузгани маъқул, чунки улар ўзларининг қайси гуруҳга мос келишларини жуда яхши билишади. 2-ва 3-ишчи гуруҳидан 1-ишчи гуруҳига ўтишга имкон берилади. Кичик гуруҳларда ҳар бир ўқувчи якка тартибда лойиҳа ишини бажаргани учун индивидуал амалий усулдан ҳам фойдаланиш мумкин [12], [15], [21].

Лойиҳалар фан ва унинг йўналишига кўра бир-биридан фарқланади. Лойиҳаларда педагог томонидан кетма-кет амалга оширилувчи ва ташҳиснинг қўйилиши билан якунланувчи таҳлилий, олдиндан кўра билиш ва лойиҳалаш каби ижодий фаолиятлар намоён бўлади. Ташҳис олдиндан кўра билиш ва лойиҳалаш ҳар қандай педагогик вазифани ҳал этишнинг ажралмас учлиги ҳисобланади. Лойиҳанинг мақсади олдиндан қоғозда тақвим-режа, қисқача ёзма баён сифатида акс эттирилади. Стратегик, тактик ва оператив вазифаларнинг самарали ҳал этилиши лойиҳалаш технологиясининг сифатига боғлиқ бўлади.

Малакали, тизимли моделлаштириш лаёқатига эга педагоглар давомли технологияларни ярата оладилар. Улар муайян шароитга мос (локал) моделлаштиришни амалга ошира олиш лаёқатига эга педагоглардан кескин фарқланадилар. Бинобарин, иккинчи гуруҳ педагоглари фаолиятида яхлит фан (ёки педагогик жараён) эмас, балки дарс (ёки тарбиявий тадбир) технологияси етакчи ўрин тутди. Агар педагог фаолияти талабаларнинг талабларини қондириш, яъни, якуний мақсадларга қаратилса, у ҳолда педагог яхлит педагогик жараённи ёки алоҳида дарс ва тарбиявий тадбирларни лойиҳалашда ҳам қийинчиликка дуч келмайди [30].

Тадқиқотлар таҳлилига кўра [12], [15], [16], [20] тиббий таълимда лойиҳа усулидан фойдаланиш талабалар шахсий хусусиятларининг барча жиҳатларини ривожлантиришга ҳисса қўшади, ўқув жараёнидаги субъективлигини таъминлайди. Шу боис, лойиҳавий машғулот талабаларнинг когнитив фаоллигини ҳамда ўқув жараёни сифатини ошириш воситаси эканлигини таъкидлашимиз мумкин. Шундай қилиб, бугунги кунда лойиҳа усули нафақат ўқитувчи ва талабаларнинг ҳамкорликдаги фаолиятини ташкил этиш усулларида бири сифатида, балки яхлит “педагогик технология” сифатида ҳам тушунилади, бунда лойиҳа:

– диагностик мақсадларни белгилаш, ўқув жараёнини режалаштириш ва лойиҳалаш, босқичма-босқич ташҳис қўйиш, натижаларни тузатиш учун турли хил воситалар ва усулларни ўз ичига олади;

– ўқув лойиҳасини амалга оширишнинг турли босқичларида ўқитувчи ва талабалар фаолиятининг асосли усуллари ва шакллари, ушбу фаолият натижаларини баҳолаш мезонларини шакллантириш тизимини;

– тиббиёт олий ўқув юртларида турли фанларни ўрганишда қўлланилади.

ХУЛОСА

Демак, лойиҳавий ўқитиш технологияси талабаларнинг когнитив фаолиятини фаоллаштиришга, талабаларнинг креативлик, интуитив, нутқий, ташкилотчилик, илмий-тадқиқотчилик, лидерлик қобилиятлари, мустақил ва рефлексив фикрлаши, касбий компетенцияларини шакллантириш ва ривожлантиришга ёрдам беради, деган хулосага келишимизга имкон берди. Тиббий таълимда лойиҳавий ўқитиш технологиясидан замон талабларига жавоб берадиган юқори малакали мутахассисни шакллантиришда кенг фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 5 майдаги ПҚ-2956-сонли “Ўзбекистон Республикасида тиббий таълим тизимини янада ислоҳ қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сонли “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони.

3. Alimjanovna T. G. PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF DEVELOPMENT TRAINING AND PROFESSIONAL MOTIVATION OF STUDENTS //Актуальные проблемы мирового научного пространства. – 2019. – С. 7-9.

4. Kuiliev, B. (2021). CHARACTERISTICS OF CONVERGENT POLITICAL MANIPULATION TECHNOLOGIES USED ON THE INTERNET. Вопросы политологии, 11(6), 1783-1790.

5. Rasulovich, T. S., Kurbankulovich, K. A., Jamoliddinova, K. M., Samadovich, T. K., & Tulkinovich, S. K. (2022). Forms and Characteristics of Virtual Spiritual Threats. Telematique, 7146-7155.

6. Sh.S.Shoyimova, M.K.Xoshimova, Sh.R.Mirzayeva, M.M.Qo'ziboyeva. Ta'lim texnologiyalari. Darslik. // – T.: «TURON-IQBOL», 2020. 264 bet.

7. Sh.S.Shoyimova, Sh.R.Mirzaeva, N.M.Gafurova, G.O.Tulaganova. PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FEATURES OF DISTANCE LEARNING IN MEDICAL HIGHER EDUCATION // International Journal of Disaster Recovery and Business Continuity, Vol.13, No. 1, (2022), pp. 07-14 <http://sersc.org/journals/index.php/IJDRBC/article/view/37779>

8. Sh.Shoyimova, Sh.Mirzayeva, U.Qarshiboyeva. Kasbiy ta'lim metodikasi. Darslik. //– Toshkent: «TURON-IQBOL», 2020. 240 bet <http://library.ziyonet.uz/uz/book/126875>

9. Umarov B.M., Shoyimova Sh.S., Ro'ziyeva D.I. Pedagogika.Psixologiya. – Darslik. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. –T.: «IJOD-PRINT» -332 bet. 2019.

10. Акрамова Л. Ю., Мирзаева Ш. Р. ГРАФИЧЕСКИЕ ОРГАНИЗАТОРЫ КАК СРЕДСТВА РАЗВИТИЯ КЛИНИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У СТУДЕНТОВ МЕДВУЗА // Экономика и социум. – 2015. – №. 2-1. – С. 143-146.
11. Ахмедова, М., Алимова, М. М., & Каримова, М. Ж. (2014). Современные аспекты роли развития духовности в воспитании подрастающего поколения. Молодой ученый, (6), 863-865.
12. Бутуева З. А. Особенности применения проектного метода в обучении студентов по специальности «Социальная работа» //Вестник Бурятского госуниверситета. – 2010. – №5. – С. 176-181.
13. Гафурова, Н. М. (2022). ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ПРЕПОДАВАНИЮ СОЦИАЛЬНЫХ И ГУМАНИТАРНЫХ НАУК В МЕДИЦИНСКИХ ВУЗАХ. In Colloquium-journal (No. 2 (125), pp. 35-39). Голопристанський міськрайонний центр зайнятості.
14. Гафурова, Н.М., & Абдураимова, Ф.М.К. (2022). ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБРАЗОВАНИИ. In Colloquium-journal (No. 11 (134), pp. 32-34). Голопристанський міськрайонний центр зайнятості.
15. Колесникова И.А., Горчакова-Сибирская М.П. Педагогическое проектирование: учебное пособие для высших учебных заведений. – М.: Издательский центр "Академия", 2005. – 312 с.
16. Кошербаева Л.К., Байльдинова К.Ж., Сыдыкова С.И., Абикулова А.К., Кумар А.Б., Толганбаева К.А., Хожамкул Р.А. Метод проектного обучения: перспективы внедрения в обучение казахского национального медицинского университета имени С. Д. Асфендиярова // Вестник КазНМУ. 2019. №1. –С 495-497.
17. Мирзаева Н. А., Мирзаева Ш. Р. ИСТОКИ ГУМАНИСТИЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ В ОБРАЗОВАНИИ //Теория и практика современной науки. – 2016. – №. 6-1. – С. 892-895
18. Мирзаева Ш. Р. ФОРМИРОВАНИЕ МОТИВАЦИИ У БУДУЩИХ ПЕДИАТРОВ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ //Экономика и социум. – 2014. – №. 2-3. – С. 498-501.
19. Мирзаева Ш.Р., Шойимова Ш.С., Мирзаева Н.А. Тиббий таълим жараёнида қўлланиладиган инновацион ИТ- технологиялар. “Олий тиббий таълим: фан ва таълим интеграция масалалари” ўқув-услугий конференцияси, ТошПТИ 27 декабрь 2019 йил, 97-103 бетлар.
20. Никифорова С. А., Ламанова А. С., Ковтун О. А. Использование метода научных проектов в образовательном процессе в медицинском вузе // Медицина и экология. 2017. №2 (83). – С. 102-105
21. Пахомова Н.Ю. Метод учебного проекта в образовательном учреждении: Пособие для учителей и студентов педагогических вузов. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: АРКТИ, 2005. – 112 с.
22. Сайдазимов, К. Т., & Хайдаров, Х. Ф. (2015). Специфика социального закона. Austrian Journal of Humanities and Social Sciences, 1(3-4), 165-168.
23. Умаров Б.М., Шойимова Ш.С. Касбий психология. Дарслик. «LESSON PRESS» Тошкент, 2018.

24. Уста-Азизова Д. А. и др. ПРОЦЕСС РАЗВИТИЯ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ К БУДУЩЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВРАЧА //Colloquium-journal. – Голопристанський міськрайонний центр зайнятості= Голопристанский районный центр занятости, 2021. – №. 7-2. – С. 25-27.

25. Уста-Азизова Д. А., Тахирова Р. Н., Ражабов И. Б. У. Эффективность применения визуальных органайзеров в процессе обучения в медицинских вузах //Вопросы науки и образования. – 2019. – №. 18 (65). – С. 39-41.

26. Хайтматова Г.А., Умарова Н.Х., Удайбердиев А.К. К вопросу о применении метода интеграции в преподавании гуманитарных предметов // Международный научный журнал «Интернаука». №5 Год: 2017 Стр. 56-57

27. Худайбердиев А. К., Алимова М. М., Абдуназаров О. А. Значение манипуляций как угрозы информационно-психологической безопасности личности //Научный аспект. – 2015. – №. 1-1. – С. 97-100.

28. Шойимова Ш.С., Мирзаева Ш.Р., Мирзаева Н.А. Олий таълимда ўқитишнинг кредит тизимини жорий этиш хусусиятлари. “Олий тиббий таълим: фан ва таълим интеграция масалалари” ўқув-услугий конференцияси, ТошПТИ 27 декабрь 2019 йил, 178-185 бетлар.

29. Шойимова Ш.С., Пулатхонова Д.Т. Основные этапы становления личности профессионала. Международный научно-практический журнал «Мир педагогики и психологии» . №2 (7), 2017 й., с. 14 – 18.

30. Шойимова Ш.С., Расулова З.С., Курбонова Г.Б. Касбий- педагогик фаолият структурасининг психологик хусусиятлари. «Интернаука»: научный журнал – № 20(54). – М., Изд. «Интернаука», 2018 йил, г. Москва. 61-63 бетлар.

31. Уста-Азизова, Дилноза Ахраровна, and С. А. Эгамбердиева. "Повышение качества обучения с использованием педагогических технологий в медицинских вузах." Российско-китайский научный журнал «Содружество». Ежемесячный научный журнал научно-практической конференции. No. 13. 2017.

32. Акбарова, М., Алимова, М., & Каршиев, З. (2022). ҚОРАҚҰЛ ҚЎЗИЛАР ЖУССАСИ ВА УНИНГ СЕЛЕКЦИЯДАГИ АҲАМИЯТИ. Zamonaviy dunyoda innovatsion tadqiqotlar: Nazariya va amaliyot, 1(23), 110-113.

ФАЛСАФИЙ ТИББИЙ ТАЪЛИМ – ЯНГИЛАНАЁТГАН ЎЗБЕКИСТОНДА СОҒЛОМ ИНСОН КАПИТАЛИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ

**Шойимова Шохиста Санакуловна,
Хаитов Қахрамон Нажмиддинович,
Рахматуллаев Акмал Абадбекович**

Тошкент педиатрия тиббиёт институти. Ўзбекистон, Тошкент ш.